

Γιατί, που πάνε;

Φθινόπωρο του 1975. Ο Στρατάρχης Φράνκο, ετοιμοθάνατος, απέχει μόλις ώρες από την πλήρη απώλεια των αισθήσεών του. Δύο υπασπιστές του, για να του τονώσουν το ηθικό, του είπαν ένα ψέμμα: ότι, δήθεν, έχουν μαζευτεί έξω από το νοσοκομείο χιλιάδες λαού να τον αποχαιρετήσουν. Και τότε, ο δικτάτορας τους ρώτησε: «Γιατί, που πάνε;»

Αυτή την σκηνή θυμήθηκα διαβάζοντας τους λόγους των ηγετών των κομμάτων εξουσίας σήμερα, λίγο πριν τις εκλογές. Ετοιμάζονται να μπουν σε κώμα αλλά, φευ, το μυαλό τους δεν έχει συμφιλιωθεί με το ανύπαρκτο μέλλον τους. Μιλούν σαν να παραμένουν στο επίκεντρο των εξελίξεων, σαν όλοι οι άλλοι να «φεύγουν» κι εκείνοι να μένουν.

«Πρέπει να τα αλλάξουμε όλα» διάβασα ότι είπε ο Αντώνης Σαμαράς. «Το αποτέλεσμα των εκλογών βρίσκεται στα χέρια της δημοκρατικής παράταξης, σε αυτούς που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ τα προηγούμενα χρόνια», αντέτεινε ο Ευάγγελος Βενιζέλος. Συμβόλαια αλήθειας και τιμής προσφέρονται κι από τους δύο σε ποσότητα, και με ένταση, αντιστρόφως ανάλογη της επαφής τους με την πραγματικότητα.

Μέχρι πρότινος, το πολιτικό πρόβλημα της χώρας ήταν λίγο-πολύ το ίδιο με εκείνο όλων των δημοκρατικών πολιτευμάτων: το έλλειμμα δημοκρατίας. Όταν αναφερόμαστε σε αυτό το έλλειμμα, ξεχνάμε ότι δεν πρόκειται για «ατύχημα» αλλά για ένα βασικό συστατικό της σχεδίασης των σύγχρονων δημοκρατικών πολιτευμάτων – ότι από τον 18^ο αιώνα το δημοκρατικό έλλειμμα ήταν, και παραμένει, σχεδιασμένο χαρακτηριστικό (design feature) των σύγχρονων δημοκρατιών.

Ο εκ των ιδρυτών του αμερικανικού πολιτεύματος Αλεξάντερ Χάμιλτον έγραφε το εξής όσον αφορά τους «βάνουσους» της κοινωνίας, τους ανθρώπους της χειρονακτικής δουλειάς, τους μηχανικούς, τους παραγωγούς «πραγμάτων»: «Οι συνήθειες της ζωής τους δεν είναι τέτοιες που να τους δίνουν τα επίκτητα χαρίσματα χωρίς τα οποία ακόμα και οι πιο σπουδαίες φυσικές ικανότητες είναι άχρηστες στο πλαίσιο μιας Συνέλευσης ή Βουλής... Συνεπώς πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπ' όψη ότι μόνο οι έμποροι είναι οι φυσικοί εκπρόσωποι όλων των κοινωνικών τάξεων.» Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, το μόνο που άλλαξε, ουσιαστικά, ήταν ότι εντός αυτής της επιούσιας τάξης εμπόρων αναδείχθηκε μια υποδιάρεσή της ως εκείνη που, «δικαιωματικά», κυριαρχεί στις δημοκρατίες μας: οι έμποροι χρήματος, δηλαδή οι μεγαλομέτοχοι των τραπεζών και οι μάντζερς τους.

Μήπως το τσιτάτο του Χάμιλτον έχει πάψει να είναι αντιπροσωπευτικό των σύγχρονων δημοκρατιών; Σε καμία περίπτωση! Ας αναλογιστούμε την εμμονή στην «ανεξαρτησία» των κεντρικών τραπεζών από την λαϊκή βούληση. Το βασικό επιχείρημα υπέρ «ανεξάρτητων» κεντρικών τραπεζών είναι ότι η σφαίρα του

χρήματος θα υποφέρει αν αφήσουμε τους εκλεγμένους μας αντιπροσώπους να την διαχειριστούν. Η δημοκρατία, με άλλα λόγια, καλείται να απεμπολήσει την κυριαρχία της επί της διαχείρισης του χρήματος. Για να την πάρει ποιος; Μα η «ανεξάρτητη» κεντρική τράπεζα. Και ποιος ελέγχει αυτήν την «τράπεζα». Μα οι τραπεζίτες βέβαια οι οποίοι μπορεί να μην την διοικούν άμεσα αλλά προσφέρουν στην κεντρική τράπεζα τα στελέχη της, άτομα που γνωρίζουν πως μετά την συνταξιοδότησή τους θα επιστρέψουν σε κάποια τράπεζα με παχυλότατο μισθό που θα τους εξασφαλίσει τιμημένα γηρατειά. Δεν είναι, λοιπόν, καθόλου τυχαίο ότι στον Καιρό της Κρίσης, όταν κουμάντο κάνει μια τόσο «ανεξάρτητη» κεντρική τράπεζα, οι πτωχευμένες τράπεζες μεγιστοποιούν την ικανότητά τους να υπεξαιρούν τα φθίνοντα (λόγω Κρίσης) πλεονάσματα όλων των υπόλοιπων κλάδων, επιχειρήσεων και πολιτών.

Από την ίδρυση των σύγχρονων δημοκρατιών στις ΗΠΑ, μέχρι και στην διαμόρφωση της ΕΕ στις μέρες μας, κομβικό ρόλο έπαιξε ο διαχωρισμός των οικονομικών αγαθών από τα πολιτικά αγαθά, και η παράλληλη δημιουργία μιας κυρίαρης σφαίρας οικονομικών αγαθών που να παραμένει στο απυρόβλητο των βουλών της πλειοψηφίας. Όσο μονοπωλούνταν από έναν «κλειστό κύκλο», τα «στεγανά» (που έλεγε και ο Ανδρέας Παπανδρέου), τα πολιτικά αγαθά διατηρούσαν την αξία τους: όποιος τα είχε μπορούσε να επιρρεάσει τις ζωές μας, θετικά ή αρνητικά.

Περί τα μέσα της δεκαετίας του 1970 παγκοσμίως, και μετά το 1980 στην Ελλάδα, ξεκίνησε μια παράλληλη διαδικασία που μας έφερε, λίγο-λίγο στην σημερινή κατάσταση: Από την μία, τα οικονομικά αγαθά άρχισαν να υπερτιμούνται (βασικά λόγω της υπερτίμησης των χρηματοοικονομικών «προϊόντων», την γιγάντωση των τραπεζών, των παρατραπεζών, των χρηματιστηριακών εταιρειών κλπ). Παράλληλα, λόγω της σχετικής υποτίμησής τους, τα πολιτικά αγαθά διαχύθηκαν πιο ευρέως εντός χωρών που ο κόσμος τα είχε στερηθεί και τα απαιτούσε (π.χ. στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης).

Το γεγονός ότι οι πολιτικοί μας δεν είναι αυτοί που ήταν κάποτε (σε όλα τα κόμματα) αποτελεί μια απλή αντανάκλαση της υποτίμησης των πολιτικών αγαθών. Το γεγονός ότι κατασπατάλησαν τα υποτιμημένα πολιτικά αγαθά που έλαβαν, με την δική μας ανοχή, είναι αναμφισβήτητο. Όπως αναμφισβήτητο είναι το ότι κάποτε πολλά «καλά μυαλά» ελκύονταν από την πολιτική λόγω της εξουσίας που προσέδιδε. Εδώ και καιρό, αυτή η εξουσία έχει εκλείψει με αποτέλεσμα να τα ελκύει το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Σε αυτό το σκηνικό ήρθε να προστεθεί η Κρίση που πέτυχε να στείλει την αξία των πολιτικών αγαθών στο μηδέν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Όσο για την Ελλάδα, όπου ακόμα και τα χρηματοοικονομικά αγαθά είδαν την αξία τους να εκμηδενίζεται, οι πολιτικοί μας βρίσκονται στο στάδιο που βρέθηκε ο Φράνκο εκείνο το βροχερό πρωινό του Οκτωβρίου του 1975. Μια αγγαρεία έχει μείνει για αυτούς, πριν βυθιστούν στο αναπόφευκτο κώμα και στην προδιαγεγραμμένη απαξίωση: να εξασφαλίσουν στους πτωχευμένους τραπεζίτες ευρωπαϊκά

κεφάλαια που θα τα χρεωθεί, άνευ ουσιαστικών ανταλλαγμάτων, το υπό (δεύτερη) πτώχευση δημόσιο. Στο μεταξύ, ακούν να τους λένε οι υπασπιστές τους για ψηφοφόρους που τους κουνάνε το μαντήλι και ρωτούν όλο ηλιθιότητα: «Γιατί, που πάνε;»